

Jaki wpływ ma Europa na niszczenie lasów na świecie?

9 sierpnia 2022

Wycinka lasów na całym świecie w ciągu kilku ostatnich dekad przybrała niespotykaną wcześniej skalę. Pomiedzy latami 1990 i 2020, około 420 milionów hektarów [1] lasów zniknęło, a na ich miejscu powstały pola uprawne i pastwiska. Jest to obszar większy od Unii Europejskiej. Niedawne analizy pokazały, że konsumpcja w Europie jest odpowiedzialna za 16% wycinek lasów tropikalnych [2]. Może wydawać się to niewiele, ale warto przypomnieć, że populacja Unii Europejskiej to jedynie 6,9% ludności świata [3].

Nowe prawo Unii Europejskiej

17 listopada 2021 Komisja Europejska opublikowała projekt regulacji mającej ograniczyć unijny wpływ na wylesianie na całym świecie [4]. Działania te powinny być podjęte dużo wcześniej, ale zapisy w nowym dokumencie wydają się obiecujące. Głównym celem projektu jest wyznaczenie standardów, które zagwarantują, że niektóre surowce oraz produkty z nich wytwarzane i sprzedawane w Unii Europejskiej,

będą powstawać w zrównoważony sposób. Po raz pierwszy korporacje będą zobowiązane śledzić sprzedawane produkty od pierwszego ognia łańcucha dostaw.

Niestety projekt ten nie jest idealny. Ekosystemy inne niż lasy, takie jak sawanny czy bagna, które również mają ogromne znaczenie dla klimatu i bioróżnorodności, nie zostały objęte ochroną. Propozycja Komisji odnosi się jedynie do części surowców, nie uwzględniając jednocześnie wielu innych, takich jak: wieprzowina, drób, kukurydza czy kauczuk. Ponadto nie ustanawia wyraźnego zobowiązania do ochrony praw ludności rdzennych oraz nie uwzględnia wpływu sektora finansowego, który opłaca przedsiębiorstwa odpowiedzialne za destrukcję ekosystemów i powiązane z tym łamanie praw człowieka.

Wiele korporacji lobbuje na rzecz wprowadzenia jeszcze większej liczby „furtek” [5]. Pod szczególnym naciskiem są zasady identyfikowalności (traceability) i transparentności (transparency), ponieważ przedsiębiorstwa nie chcą przedstawiać rządowi, skąd dokładnie pochodzą ich produkty.

Czym jest zasada identyfikowalności? To możliwość prześledzenia między innymi historii produkcji, sposobu dystrybucji czy miejsca powstania produktu, aby zweryfikować czy produkt spełnia zasady zrównoważonej produkcji. Zrównoważona produkcja obejmuje tu przestrzegania praw człowieka, praw pracy, zasad ochrony środowiska i podejmowanie działań antykorupcyjnych [6]. Pełna identyfikowalność produktu może być zapewniona jedynie, jeżeli jesteśmy w stanie uzyskać informacje o każdym etapie łańcucha dostaw – od pochodzenia surowców do momentu trafienia na półkę.

Zgubne półśrodki

Korporacje, które lobbują przeciwko wprowadzeniu efektywnych regulacji dotyczących identyfikowalności [7], opowiadają się za systemem tzw. “mass balance”. Pozwala on na wykorzystywanie zarówno surowców spełniających kryteria zrównoważonego

rozwoju, jak i tych którym do tego daleko. W przeszłości programy certyfikacji takich produktów wiele razy spotykały się z krytyką i skandalami dotyczącymi braku rzetelności w przyznawaniu certyfikatów [8]. Jak wynika z badania [9] przeprowadzonego przez Komisję Europejską, certyfikacja nie jest wystarczająco skuteczna i wiarygodna, aby zapewnić zrównoważony i legalny charakter towarów objętych certyfikacją. Oznacza to, że system "mass balance" mógłby być sposobem wprowadzania dużych ilości towarów produkowanych w niezrównoważony sposób na rynek wewnętrzny Unii. Jedynym skutecznym rozwiązaniem jest wprowadzenie systemu certyfikującego finalne produkty, jeśli zostały one wytworzone w 100% w zrównoważony sposób.

Jak to działa w praktyce?

Na terenie Rumunii rosną największy pierwotne lasy europejskiej strefy umiarkowanej. Są one domem dla najliczniejszych w Europie populacji niedźwiedzia, rysia i wilka. Niestety, większość z tych terenów nadal nie jest chroniona. Ogromnej skali, często nielegalna, wycinka rujnowała rumuńskie lasy przez lata.

Starania, między innymi, rumuńskiego biura Greenpeace doprowadziły do utworzenia unikalnego systemu śledzenia produkcji drewna – SUMAL. System ten jest bazą danych zbierającą informacje o sektorze leśnym. W tym momencie SUMAL ma ponad 70 tysięcy użytkowników takich jak organy władzy, straż leśna, narodowa i lokalna policja, nadleśnictwa czy przedsiębiorstwa. Baza danych rejestruje np.: wszystkie legalne miejsca wycinki z ich lokalizacją czy załadunek i transport drzewa w czasie rzeczywistym. Większość danych jest również dostępna publicznie poprzez dedykowaną do tego aplikację. Organizacje pozarządowe czy przedsiębiorca kupujące drewno mogą skontrolować dany surowiec pod kątem legalności jego wycinki, ale też przyszłych planów wyrębu lasu, z którego pochodzi. System SUMAL pozwolił przedsiębiorcom w łatwy sposób

uniknąć korzystania z surowca, który pochodził z chronionych obszarów lub od nieuczciwych dostawców. Rumuńskie Ministerstwo Środowiska z łatwością może obserwować zmiany zachodzące w sektorze w czasie rzeczywistym i dostosowywać do tego swoją politykę. Aplikacja, jak i sam system, wymagają dopracowania, ale jest to przykład dobrych praktyk, które warto wprowadzać.

Jak identyfikowalność i transparentność może działać w przypadku małych producentów takich jak lokalni rolnicy? Wybrzeże Kości Słoniowej daje temu doskonały przykład.

Globalny łańcuch dostaw kakao opiera się na małym gronie dystrybutorów, przetwórców i marek, którzy pośredniczą pomiędzy milionami małorolnych farmerów globalnego południa i miliardami konsumentów czekolady z globalnej północy. Największym na świecie producentem kakao jest Wybrzeże Kości Słoniowej, które odpowiada za 42% ziaren kakaowca na światowych rynkach. Uprawa kakaowca często wiąże się z niszczeniem środowiska naturalnego, dlatego Wybrzeże Kości Słoniowej podjęło działania mające na celu wprowadzić zasady identyfikowalności i transparentności w życie.

Sektor produkcji kakao jest regulowany przez rządową instytucję – Conseil du Café-Cacao. W ostatnich latach proponował on nowy mechanizm pozwalający gromadzić dane dotyczące uprawy kakaowca. System ten pozwoliłby na dokładne śledzenie ziaren kakaowca przez cały łańcuch dostaw. Przez charakterystykę rynku upraw kawowca, kluczową rolę odgrywają tu kooperatywy i organizacje rolnicze, które zrzeszają lokalnych rolników. Korporacje buntują się przeciwko zasadzie identyfikowalności argumentując, że zabije to małe biznesy. Przykład Wybrzeża Kości Słoniowej pokazuje jednak, że nie jest to przesłanka osadzona w realiach.

Co dalej?

Przykłady ze świata pokazują, że projekty wprowadzające identyfikowalność i transparentność na skalę krajową są

wdrażane z powodzeniem. W czasach wymierania tysięcy organizmów, ochrona ekosystemów powinna być priorytetem w działaniach rządów i organizacji ponadnarodowych. Greenpeace wzywa rządy państw członkowskich oraz członków Parlamentu Europejskiego do podtrzymania zasad transparentności i identyfikowalności. Osoby decyzyjne powinny działać na podstawie rekomendacji stworzonych przez Greenpeace i inne organizacje. Rekomendacje te postulują włączenie do projektu Komisji Europejskiej ochrony innych ważnych ekosystemów, uwzględnienia wszystkich surowców, pociągnięcia do odpowiedzialności sektora finansowego oraz zapewnienia poszanowania dla praw rdzennych społeczności.

Autorstwo: Małgorzata Andruszkiewicz

Zdjęcie: Maurycy Hawranek

Źródło: [Greenpeace.org](https://www.greenpeace.org)